

15. HET VLAAMSE NOVECENTO VAN AUGUST DE WINNE.

Kritak heeft het gelukkige initiatief genomen tot een heruitgave van August De Winne's "Door Arm Vlaanderen", een bundel sociale reportages, in 1901 geschreven door deze journalist van het socialistische dagblad Le Peuple. De sociale reportage of enquête was zeer in trek bij toenmalige socialisten. Het was een "neutraal" middel om in contact te komen met eerder vijandig gezinde bevolkingsgroepen.

Deze tocht door arm Vlaanderen (Oost- en West-Vlaanderen) introduceert ons in de grauwe wereld van wevers en spinners, touwslagers, steenbakkers, konijnenvellenbewerkers, manden- en zwavelstokmakers, de 'Fransmans', pende-laars en zelfs marginale groepen armoezaaiers als de 'mierenjagers van Knesselaere'. Afgezien van het industriële proletariaat in Gent betreft het voornamelijk halfambachtelijke of kleinindustriële beroepen, waarbij vergeleken de levensomstandigheden van de Gentse arbeiders "luxueus" mogen genoemd worden.

Als bron is het werk belangrijk, al betreft het een zeer gekleurd tijdsdokument : De Winne en zijn Vlaamse gidsen zijn socialist én antiklerikaal, en hij steekt zijn opinies niet onder stoelen of banken. Zijn socialistische overtuiging verklaart waarom hij slechts een gedeelte van het Vlaamse platteland kan bezoeken, daar namelijk waar de BWP via haar coöperatieve broodbakkerij "De Zon" of via de propagandatochten van de Gentse socialistische wijkclubs enige voet aan wal heeft gekregen. Elders wordt al wat naar socialisme tendeert met stokken verdreven.

Wat meer is : De Winne heeft met zijn geschriften een welbepaald politiek doel. Door een eerder miserabilistische visie op 'arm' Vlaanderen wilde hij de Brusselse en Waalse partijgenoten om begrip vragen voor de voorzichtige en gematigde houding van hun Vlaamse kameraden. We zitten immers (1901) volop in de strijd voor het algemeen stemrecht en vanuit Wallonië en Brussel gaan steeds radikalere stemmen op om deze eis via de algemene staking af te dwingen. De Vlaamse (lees : Gentse) socialisten dringen aan op het niet onvoorbereid aangaan van wat gezien wordt als 'la lutte finale', en dit gematigd standpunt werd hen in het franstalige socialistische milieu kwalijk genomen. In dit discussievlak tussen Waalse 'radikalen' en Vlaamse 'reformisten' tracht De Winne een bemiddelende rol te spelen, al is hij eerder aanhanger van de reformistische strekking die via de energieke opbouw van eigen steunorganisaties (vooral coöperatieven) krachten (en brood!) wil sparen om de eindstrijd voor algemeen stemrecht met succes te kunnen voeren. Zijn miserabilistische schets van Vlaanderen moet bij de Walen een emotioneel gefundeerd begrip bewerkstelligen. Uiteindelijk mislukt dit opzet aangezien de Waalse industriecentra en Brussel in april 1902 toch een staking beginnen die echter op een sisser uitdraait. Maar na de staking gaat het debat over de oorzaken der mislukking verder en in dit debat blijft het boek een argument van eerste rang. (Deze politieke bedoeling van het werk wordt uitdrukkelijk door Edward Anseele in een inleiding vermeld). In 1903 tenslotte werd arm Vlaanderen zelf met een nederlandstalige uitgave van het boek door de Gentse socialistische Volksdrukkerij gekonfronteerd.

Wat de huidige uitgave betreft : het is spijtig dat inleider-vertaler Mark Schaevers zich niet heeft laten

leiden door deze Vlaamse uitgave van 1903. Spijtig niet alleen omdat hij zonder enige echte motivatie het nawoord van de toenmalige Gentse partijsecretaris Karel Beerblock niet meevertaalt dat nochtans interessante aanvullingen geeft over de socialistische inplanting op het platteland en zeer goed de hogergeschetste coöperatief-reformistische opinie weergeeft.

Maar het is vooral spijtig dat daardoor drie belangrijke hoofdstukken uit het origineel zijn weggelaten, die alle drie handelen over de kantnijverheid, op dat ogenblik één der belangrijkste tewerkstellingssectoren in Vlaanderen (volgens de Industrietelling van 1896 meer dan 40.000 werknemers, hoofdzakelijk vrouwen). Een tweede kritiek op de uitgave betreft het slechts met mondjesmaat annoteren en verklaren van namen en begrippen : het zou bijvoorbeeld interessant zijn geweest de namen van langvergeten socialistische militanten van een korte biografische schets te voorzien. Karel Beerblock bv. zou later zelf een kleine patroon worden in die zo 'moorddadige' konijnenvellenindustrie van Lokeren en door de Vooruit met alle antikapitalistische scheldwoorden worden gebrandmerkt. Het uiteindelijk failliet van de coöperatieve 'De Zon' die arm Vlaanderen moest gaan 'verlichten' was mijns inziens ook de moeite van het vermelden waard. Positief op dit uitgavebilan staat dan weer het fotomateriaal dat uitgebreider is dan in de originele uitgave (waarbij het Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging nogmaals zijn nut bewees).

Als politiek en sociaal tijdsdokument blijft het ondanks deze kritieken op de uitgaven een belangwekkend werk en alleszins een entoesiasmerende introductie tot de sociale geschiedenis van dit Vlaamse novecento, voor wie zich niet direkt aangetrokken voelt tot het statistisch-droge discours van de academische kwantitatieve sociale geschied-

schrijving of de nog te zeer door loutere ideeëngeschiedenis beheerste historiografie van de arbeidersbeweging. En zoals de uitgever het stelt, het blijft een ontnuchterende schets voor wie 'oude ambachten alleen kent van op braderieën in onze winkelstraten'.

- Guy VAN SCHOENBEEK -

Overgenomen uit 'De Morgen' , 18.9.1982.